

no, *Diario de Barcelona*, *Dossier Mundo*, *Mundo Diario*, *B.I.C.*, *Revista Econòmica*, *ICESB Perspectiva Social*, *Fuerzas del sur*, *La Vanguardia*). També redactà algunes veus per a l'*Enciclopèdia Catalana: Sistema financer*, *Incentiu econòmic*, *Inversió i Marginalisme* (signats), *Desequilibri i Dumping* (sense signar). Darrerament va redactar l'article sobre Indústria per a la *Enciclopedia práctica de Economía*, fascicle 94. Ed. Orbis. Barcelona, 1986. La seva activitat acadèmica el portà a fer un parell de recensions a *Cuadernos de Economía* (volums 5 i 6, números 12 i 15 corresponents a gener-abril de 1977 i 1978) i la seva activitat docent el dugué a realitzar nombrosos apunts sobre les matèries que ensenyava.

Participà en diverses conferències, jornades, taules rodones, trobades i congressos (citar només el 1r. *Encontre de Ciències Humanes i Socials dels Països Catalans* celebrat a Perpinyà el març de 1976 i del qual formà part del Comitè Coordinador. També fou membre del Secretariat de l'àmbit de recerca dins del *Congrés de Cultura Catalana — 1976 —*). El seu interès pels

*Col·legi d'Economistes
Revista Econòmica de Catalunya n.º 4.*

James M. Buchanan: Un «economist-cum- philosopher»

MIQUEL RUBIROLA

La concessió del Premi Nobel d'Economia, a finals del mes d'octubre de 1986, a James M. Buchanan pels seus treballs de «síntesi de teories sobre el procés d'adopció de decisions polítiques i econòmiques»,¹ ha permès que el públic no especialitzat conegui les preocupacions centrals d'una escola de pensament, l'anomenada *Public choice* o *teoria de l'elecció pública*.

La majoria de comentaris s'han fet ressò de la crítica que la *Public choice* i James M. Buchanan en particular fan a l'expansió incontrolada del sector públic. Han assenyalat com les intervencions estatals, justificades en un principi a partir d'una correcció necessària dels de-

principis inspiradors del Moviment Escolta Catòlic a Catalunya, el portà a participar, des de molt jove, en llocs de responsabilitat: a Minyons Escoltes/Guies Sant Jordi del qual va arribar a ser Comissari General des de 1972 a 1975, des d'on va poder posar de manifest la seva generositat i realisme en el servei als altres. En els darrers cinc anys (1981-86), va a exercir el càrrec d'Administrador del Moviment Scout Catòlic Espanyol (MSC).

Des del moment de la recuperació de l'Institut d'Investigacions Econòmiques, dependent de la Generalitat de Catalunya, n'era el Secretari. Des de l'any 1982, era membre del Consell Científic i Tecnològic del CIRIT (Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica). Formà part des de la seva fundació (1977) de la junta de la Secció d'Economia de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (SCEJES), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, de la qual n'era el Secretari. El dia 26 de setembre de 1986 fou nomenat Director General de la Conselleria d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya.

fectes del sistema de mercat, tendeixen a oblidar-se d'aquesta suposada intencionalitat correctora i funcionen, sovint, sense seguir un autèntic principi d'acció, i actuen parcel·ladament i sense visió d'un tot. Moltes vegades la intervenció de l'Estat en l'economia es propaga sense considerar la interrelació entre diversos programes d'ajut estatal i sense atendre l'impacte posterior sobre el sistema estructural general que ha de sostenir-los. James M. Buchanan i la *Public choice* han criticat durament el «pragmatisme» en l'acció estatal, actitud que comporta veritables «pedaços» (*balancing-wire syndrome*) sobre el teixit econòmic productiu. Emparades sota el concepte indefinit de «necessitat social», les intervencions estatals comportarien, a més, una contínua intromissió en el marc de les llibertats individuals, greuge que s'afegeix als defectes ja assenyalats: autèntica manca d'eficàcia administrativa i ignorància gairebé total sobre el veritable funcionament de les alternatives organitzatives i les condicions de canvi de l'estructura productiva.

Nogensmenys, malgrat la indiscutible vàlua de les aportacions analítiques de la *Public choice*, en l'àmbit de l'anàlisi econòmica del sector públic, l'interès de l'obra de Buchanan no resta reduït a l'economia de la Hisenda Pública. Aquest autor es considera ell mateix un veritable *economist-cum-philosopher* i les seves teories aborden problemes fonamentals de la Filosofia del Dret, l'Ètica i la Ciència Política. Seguint l'esquema establert pel professor Fernando Vallespín Oña en la seva tesi doctoral *Nuevas teorías del contrato social: John Rawls, Robert Nozick y James Buchanan*² ens proposen, en aquesta nota, explicar el rerefons de la teoria de James M. Buchanan, teoria de caire contractualista que és considerada com una diagnosi i defensa d'un tipus de societat, la lliberal democràtica.

El diagnòstic estructural bàsic sobre la realitat actual de l'Estat democràtic que estableix Buchanan té com a punt de partida metodològic la premisa següent: «Les institucions existents per a l'elecció humana, i també les institucions que són possibles, han de ser analitzades en funció dels criteris per promoure *progressos*, definits àmpliament per *acords potencials* i independentment de la descripció dels *avenços*». (*Els límits de la llibertat: entre anarquia i Leviatà*, pàg. 166). Els *progressos* es palesaran substancialment en millores en els nivells d'eficiència administrativa i en el marc de la llibertat individual.

Fernando Vallespín assenyala lúcidament que l'autèntic element normatiu de la teoria de Buchanan consisteix a deduir la legitimitat del poder de l'Estat des de cada persona i a recórrer a un procediment contractual per a la seva pràctica efectiva. La sanció moral recau exclusivament sobre el procediment, sense cap més limitació que la de ser un mer vehicle de les eleccions lliures de les persones. Serà, doncs, just o bo «allò» que sorgeixi a través d'aquest mitjà procedimental, ja que la sanció moral no recau pas en una determinada verificació de resultats o estadis finals. La visió normativa d'un «món millor» està caracteritzada, de fet, per una actuació individual lliurement desplegada en el mercat i deixada a la mà de la seva espontaneïtat, únicament limitada per restriccions voluntàriament assumides i racionalment aprehensibles.

D'acord amb la posició teòrica que ens és familiar des de l'obra de John Rawls, *Una teoria de la justícia*,³ el contracte social com a instrument explicatiu i avaluatiu de la realitat cerca en el mecanisme de l'acord consensuat entre diferents persones l'únic punt de partida des del qual es pot jutjar el Dret i l'Estat i, en conseqüència, la vinculació a la seva única part d'existència possible: l'individu. El punt de partida metodològic és, doncs, el d'un estat de naturalesa o posició original des del qual es fa derivar la presència de l'Estat com a imperatiu racional necessari i poder, també, establir, així, la seva delimitació dins una sèrie de funcions concretes.

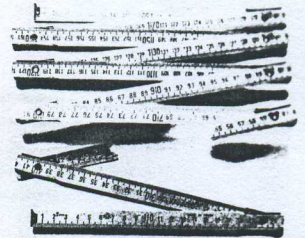
La posició original que estableix Buchanan és la de la «*hobbesian jungle*» o «*hobbesian setting*»: un enfocament pessimista sobre l'ésser humà explícit en el «*bellum omnium in omnes*» del Leviatà de Hobbes. Aquest model refusa la visió d'un món possible sense dret i sense Estat, a diferència de l'anarco-liberalisme o *libertarianisme* que defensa Robert Nozick.⁴

¿Com es compagina en Buchanan la seva premisa d'un individualisme radical, concretat en un autèntic horror a l'extensió de les intervencions estatals, amb la necessitat d'establir nivells de normativitat imprescindibles que determinen «límits naturals» a les conductes de les persones?

El fonament normatiu de l'anàlisi segons la qual «cada persona compta per una sola i tant com cadascuna» (individualisme radical) ha de reconciliar-se amb l'afirmació positiva segons la qual els homes es diferencien necessàriament entre si i en qualsevol assignació de dret (...). *Vivim en una societat d'individus, no en una societat d'iguals*. (el subrallat és nostre) (*Límits de la llibertat*, pàg. 11). Aquesta citació textual de Buchanan implica una conseqüència: «En la mesura que existeixen aquestes diferències, haurà de pronosticar-se una desigualtat post-contractual en la propietat i en els drets humans». La pressió moderna de l'igualitarisme no sembla pas afectar gens ni mica el pensament de Buchanan...

D'acord amb aquesta visió del món, una primera funció de l'Estat consisteix en una tasca «protectora» caracteritzada per la missió de vetllar perquè s'acompleixin els termes del contracte constitucional, és a dir, que siguin protegits

Fernando Vallespín Oña
Nuevas teorías del
Contrato Social: John Rawls,
Robert Nozick y James
Buchanan Alianza Universidad

els drets declarats en aquest contracte.

Coincidint en això i només en aquest punt amb l'«Estat mínim» defensat per Robert Nozick, l'«Estat protector» no és cap instància de «presa de decisions», no té cap funció legislativa sinó meres competències policials i jurisdiccionals condicionades sempre per les regles del joc imposades pel contracte constitucional que dóna vida a aquest Estat. La dimensió d'aquest «Estat protector» dependrà del grau d'internacionalització de preceptes ètics que cobreixin camps de l'acció social que, si no fos així, haurien d'estar formalitzats jurídicament, la qual cosa al mateix temps estarà en funció de la grandària d'una comunitat determinada, de la rapidesa del canvi tecnològic, etc.

Buchanan, però, a diferència de Nozick, defensa l'existència de dos nivells diferents en el marc del contracte social global: l'un, primer, el que hem analitzat fins ara, en el qual pot fer-se possible la vida en societat, definint o reconeixent prèviament una sèrie de drets (el «contracte constitucional» pròpiament dit) i, l'altre, segon, postconstitucional, en el marc del qual funcionaria el comerç de béns privats i béns públics. Com diu Fernando Vallespín, això permet a Buchanan interpretar la funció de l'Estat escindida en dos «papers» diferents: com a «protector», o ens passiu destinat a mantenir un determinat *status quo*, i un altre paper o funció, com a *Estat productor (productive state)* o instància activa encarregada de definir les regles per mitjà de les quals la comunitat s'ha de dotar de béns públics, delimitar el seu finançament, etc.

En síntesi, doncs, Buchanan defensa l'existència d'un contracte constitucional global (*inclusive constitutional contract*) que inclou els elements següents:

1r. La limitació del comportament de cada persona respecte a les altres. Allò que podria anomenar-se un «desarmament» a fi d'evitar la guerra de tots contra tots.

2n. L'establiment dels diferents drets de propietat sobre les possessions individuals o recursos personals, capaços de produir béns finals. És a dir, es considera la diferent capacitat productiva humana i altres recursos no humans.

3r. Les atribucions i límits de l'actuació de l'Estat protector. Una actuació, com hem vist, «sense impulsos morals, independentment de

qualsevol interès, sense consciència», ja que es tracta d'una mera aplicació de la Constitució Bàsica.

4t. Les regles del joc sota les quals ha d'operar la comunitat en la creació, execució i finançament de béns públics. Ara som en l'àmbit de les funcions i restriccions imposades a l'Estat productor, és a dir, parlem de la funció legislativa de l'acció política: institucions i normes de procediment que cal establir (unanimitat o majories requerides per cada presa de decisió) i quins tipus de béns han de subministrar-se i en quina extensió, i quin sistema tributari o mecanismes de contribució a la despesa pública s'han d'adoptar, etc.

Com podem comprovar, és en la definició d'aquestes atribucions productores de l'Estat quan ens endinsem plenament en el marc de la democràcia o participació política pròpiament dita. La presa de decisions públiques haurà de fonamentar-se en l'ajust de diferents compromisos entre pretensions competitives, en la utilització de mecanismes compensatoris, l'anàlisi de costos, etc. El resultat d'aquesta activitat haurà de reflectir comportaments determinats o pretensions individuals, i no pas una realitat definida objectivament per la burocràcia o la classe política. Per això hem de parlar d'un acord unànime entre voluntats a fi de permetre el control dels individus sobre els mecanismes de la intervenció estatal.

La primera dificultat d'aquest supòsit és, precisament, la regla de la unanimitat en totes les decisions referides a la provisió de béns públics. En el raonament lògic que hem descrit, la justificació de les desviacions de la regla de la unanimitat per a la consecució de decisions col·lectives es busca en criteris de pura eficàcia processal i en la impossibilitat d'excloure del consum a persones que no vulguin participar en la contribució d'aquests criteris. A un nivell més profund del raonament que fa Buchanan, la solució s'obté, en canvi, com hem vist, de la separació entre dos nivells de la interacció social: l'un, el nivell en què es du a terme l'elecció de normes fonamentals, la constitució de la societat; i l'altre, diferent, que comprèn les eleccions públiques o privades adoptades dins aquestes normes.

Tal com remarca Fernando Vallespín, el problema que continua plantejant-se transcendeix

l'enfocament d'Arrow⁵: no es tracta pas d'assolir únicament sistemes d'elecció col·lectiva perfectament coherents amb l'*in-put* de preferències individuals, sinó que les eleccions públiques siguin conseqüents amb aquest substrat unànimement acceptat i que no legitimin la seva interpretació particular de l'interès general, en la possible imperfecció del sistema representatiu (de democràcia representativa, s'entén). Com ja hem dit, a fi que els «contractes» legislatius (on es defineix la quantitat de béns i serveis subministrats públicament i els mitjans per compartir els costos) tinguin legitimitat global cal que reflecteixin la seva natura: un acord determinat entre les voluntats, fa que únicament això dóna vida i defineix els límits de la llei, el bé públic per excel·lència, com la qualifica Buchanan.

La segona dificultat que presenta la teoria contractual de Buchanan, rau en el supòsit que per enjudiciar la legitimitat de les lleis distributives només ens cal un procediment: suposar com si aquestes lleis haguessin sortit d'un contracte social en el qual haguessin participat tots els individus, malgrat que s'accepta com a premissa que existeix un punt de partença desigual no solament en capacitats humanes, sinó també en drets.

Quan aquesta situació ideal de consens per assolir el contracte bàsic, representa a cada persona com un «*homo economicus*» maximitzador del seu interès (entès sempre com un augment de la capacitat de producció i consum de béns materials i culturals), és possible que malgrat la desigualtat de base individual pugui assolir-se un acord que defineixi el sistema de llibertat de mercat com el més eficient econòmicament, sense altres límits que assegurar la participació més àmplia possible en la producció total, en l'expansió i el creixement.

Ara bé, quan hom vol establir mecanismes d'assignació de pèrdues en moments de crisi econòmica, i no es tracta pas de determinar les restriccions mínimes legals requerides per assegurar un mínim econòmic decent, ¿és possible de mantenir la possibilitat d'un acord contractual bàsic des de la desigualtat?

Lester Thurow⁶ ha plantejat amb precisió el fet que la crisi econòmica ha creat una situació en la qual els guanys dels uns han d'igualar les pèrdues dels altres. Quan cal distribuir grans

pèrdues, qualsevol decisió econòmica té un ampli caràcter de suma zero. I com diu Thurow, el problema dels jocs de suma zero és en la manera de determinar l'assignació de pèrdues. No sembla pas raonable pressuposar que els mecanismes d'assignació de pèrdues seran volguts i escollits lliurement pels mateixos afectats. En realitat, les pèrdues i el sistema d'assignar-les, són una conseqüència directa de la imposició d'una realitat objectiva ja donada i no pas consensuada. El nostre procés polític democràtic està poc capacitat per assignar les pèrdues, precisament per un problema de legitimitat perquè no decideix quins són els criteris d'equitat que han d'imperar en una determinada societat. Els mitjans procedimentals defensats per Buchanan queden curts i ens situen en la necessitat de definir prèviament les metes i prioritats bàsiques.

L'obra de Buchanan és lloable pel fet d'inserir-se en un marc conceptual preocupat per redefinir el bé públic i trobar un context que permeti harmonitzar la satisfacció dels drets i desitjos privats reclamats pels individus i que pugui, alhora, respondre a les necessitats funcionals del sistema de mercat lliure. Tanmateix, no sembla pas que la seva teoria —obsedida per donar primacia a un procediment contractual, a un sistema de mitjans de participació política amb una exclusió total del problema teòric dels fins— aportí una clau interpretativa a un dels fets més problemàtics de la nostra època: quan l'eficiència econòmica, la igualtat política i l'autorealització de l'individu s'oposen mútuament entre si, en lloc de complementar-se.

L'obra de John Rawls sembla, en canvi, més ben orientada per assentar conceptualment les condicions de l'actuació racional i el reconeixement últim dels imperatius de la llibertat, dignitat i igualtat humanes. Rawls no refusa pas d'establir principis substantius autèntics que ultrapassin l'àrea estricta de l'opció individual per situar-se de ple en l'àmbit de la cosa pública. Uns principis substantius que ens parlen de límits de les desigualtats possibles, establerts per conceptes tals com: «igualtat efectiva dels drets polítics», «autorrespecte»; de progrés de la justícia com a foment de la moralitat amb vista a assentar relacions no instrumentals que suposin un canvi en la motivació de la conducta de les persones; d'implementació de mecanismes

que afavoreixin una mobilitat social àmplia amb una forta reducció de la desigualtat; d'afavoriment d'una economia competitiva basada en la propietat privada dels béns de producció, assumint l'Estat democràtic un *paper actiu* en la direcció de la racionalitat econòmica.⁷

Fernando Vallespín Oña, en el valuós treball sobre Rawls, Nozick i Buchanan que estem res-

senyant, ens recorda una coneguda reflexió de Max Horkheimer a la seva *Crítica de la Raó instrumental*: «El socialisme que no aconsegueix la realització de l'individu es converteix en barbàrie autoritària. L'individualisme incapaç de convertir-se a la justícia social té el perill de caure en el fet totalitari. Hem de cercar la unitat de llibertat i justícia».

1. Bibliografia de James McGil Buchanan.

Sense pretensió d'exhaustivitat, esmentem diversos llibres i articles de Buchanan que considerem d'interès en el context dels temes que tractem en aquesta nota crítica.

- «The pure Theory of Public Choice: a suggested Approach», *Journal of Political Economy*, vol. 62, 1949, pàgs. 114-23.
- «The pure Theory of Government Finance: a suggested Approach», *Journal of Political Economy*, vol. 57, 1949, pàgs. 496-585.
- «Federalism and Fiscal Equity», *American Economic Review*, vol. 40, 1950, pàgs. 583-599.
- «Individual Choice in Volting and Market», *Journal of Political Economy*, vol. 62, 1953, pàgs. 334-343. Article reproduït a *Hacienda Pública Española*, vol. 77, 1982, pàgs. 322-331.
- «Social Choice, Democracy and Free Markets», *Journal of Political Review*, vol. 62, 1953 pàgs. 114-123.
- Public Principles of Public Debt, a Defense and Restatement*, Homewood, III, R.D. Irwin. 1958. Recensions d'aquest llibre a: *American Economic Review*, vol. 49, pàgs. 183-185. I, *Southern Economic Journal*, vol. 25, pàgs. 213-217.
- Fiscal Theory and Political Economy: selected essays*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1960.
- The Public Finances, an introductory textbook*, Homewood, III, R.D. Irwin. Edicions: 1960, 1965, 1970, 1975. Recensions d'aquest llibre a: *American Economic Review*, 1961, vol. 51, pàgs. 751-753, i a *Revista Española de Economía*, 1971, vol. 1 pàgs. 304-309 (Nota de J.R. Alvarez Rendueles).
- The calculus of Consent: Logical, foundations of Constitutional Democracies*, The University of Michigan Press, 1961. Traducció castellana: *El cálculo del consenso. Fundamentos lógicos de la democracia constitucional*, Madrid, Editorial Espasa, 1980. El capítol: «Teoría económica general de las Constituciones» fou traduït també per la *Revista Española*, any 1978, vol. 8 (2-3), pàgs. 379-399.
- «Externality», *Economica*, vol. 42, 1962, pàgs. 371-84. Escrit en col·laboració amb C. Stubblebine. Traducció castellana: *Hacienda Pública Española*, vol. 46, 1977, pàgs. 215-224.
- «The Relevance of Pareto Optimality», *Journal of Conflict Resolution*, vol. 6, 1962, pàgs. 341-54.
- «What Should Economist do?», *Southern Economic Journal*, vol. 30, 1964, pàgs. 213-222.
- «An Economic Theory of Clubs», *Economica*, vol. 32, 1965, pàgs. 1-14.
- The Inconsistencies of the National Health Service*, London, IEA, 1965.
- Public Finance in Democratic Process: fiscal institutions and the individual Choice*, University of North Carolina Press 1966. Traducció castellana: *La Hacienda pública en un proceso democrático*, Trad. José Ramón Alvarez Rendueles, Madrid, Ed. Aguilar, 1973.
- Economics and Its Scientific Neighbors*, Krupp, S.R. ed. 1966. Vegeu el capítol de Buchanan: *The Structure of Economic Science: essays on methodology*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 166-183. Traducció castellana: *La estructura de la ciencia económica. Ensayos sobre metodología*, Madrid, Aguilar 1973, pàgs. 209-232.
- Public Debt in a Democratic Society*, escrit en col·laboració amb R.E. Wagner. Washington, American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1967.
- The Demand and Supply of Public Goods*, Chicago, Rand McNally, 1968.
- «Social Insurance in a Growing Economy: a proposal for radical reform», *National Tax Journal*, vol. 21, 1968, pàgs. 386-395. Traducció castellana: «La Seguridad Social en una economía de crecimiento: una propuesta radical». *Hacienda Pública Española*, vol. 70, 1968, pàgs. 291-298.
- Cost and Choice: an Inquiry in Economic Theory*, Chicago Markham Publishing Co. 1969. University of Chicago Press, 1979.
- «Pragmatic Reform and Constitutional Revolution», *Ethics*, vol. 79, 1968, pàgs. 95-104.
- «Is Economics the Science of Choice?», dins: *Roads to Freedom: essays in honour of F.A. von Hayek*. Nova York, Kelley 1969, pàgs. 47-64.
- Academia in Anarchy: An Economic Diagnosis*, Basic Books, 1970. Escrit en col·laboració amb N. Devletoglou.
- «Notes for an Economy Theory of Socialism», *Public Choice*, vol. 8, 1970, pàgs. 29-43.
- The Power to tax*. Escrit en col·laboració amb R. Brennan. Cambridge University Press, 1970.
- «The Pure Theory of Government Finance: a suggested approach» 1970. Reproduït a *State and Local Finance*, Mitchell, W.F. i Walter, I. Eds. New York, Ronald Press, 1970, pàgs. 12-21.
- «Equity as Fact and Norm», *Ethics*, vol. 81, 1971, pàgs. 228-240.
- The Bases for Collective Action*, Morristown, N.J., General Learning Press, 1971. Traducció castellana: «Las bases de la acción colectiva» publicat a: *Teoría de la democracia: una aproximación económica*, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1980, pàgs. 79-130.
- «How "should" common Acces Facilities be Financed», dins: *Toward Liberty: essays in honor of Ludwig von Mises in the occasion of his 90th. birthday*, Memlo Park, Cal., Institute for Humane Studies, 1971, pàgs. 75-87.
- «Rawls on Justice as Fairness», *Public Choice*, vol. 17, 1974, pàgs. 99-101.
- «Political Constraints on Contractual Redistribution», *American Economic Review*, vol. 64, II, 1974, pàgs. 153-157. Escrit en col·laboració amb W. Bush.
- «Hegel on the calculus of volting», *Public Choice*, vol. 17, 1974, pàgs. 99-101.
- The Limits of Liberty: Between Anarchy and the Leviathan*, Chicago-Londres, Univ. of Chicago Press, 1975.
- «A Contractarian Paradigm for Applying Economic Theory», *American Economic Review*, vol. 65, 1975, pàgs. 225-30.
- «The Samaritan's Dilema», publicat a E.S. Phelps (ed.): *Altruism, Morality and Economic Theory*, (The Russel Sage Foundation), 1975.
- «Utopia, the Minimal State and Entitlement», *Public Choice* 23, 1975, pàgs. 121-127.
- «Hacienda pública y elección social», *Hacienda Pública Española*, vol. 40, 1976, pàgs. 9-23.
- «A Hobbesian Interpretation of the Rawlsian Difference Principle», *Kyclos*, 29, I, 1976, pàgs. 5-25.
- «The Justice of Natural Liberty», *The Journal of Legal Studies*, vol. 5, I, 1976, pàgs. 1-16.
- «Public Goods and Natural Liberty», A: Wilson T. i Skinner, A.S., eds. *The market and the State: essays in honour of Adam Smith*, Oxford University Press, 1976.
- Freedom in Constitution and Contract. Perspectives of Political Economist*. Texas A and M Univ. Press College Station, 1977. Recopilació d'articles, entre els quals destaquem: «A contractarian Perspective on Anarchy». «Criteria for a free society: definition, diagnosis and prescription». «The Libertarian legitimacy of the State». «Notes on Justice in Contract». «Political equality and private prosperity». «The relevance of Pareto optimality». «The Sa-

maritan's dilemma».

—*Democracy in Deficit; the Political Legacy of Lord Keynes*, New York, Academic Press, 1977. Escrit en col·laboració amb R. Wagner.

—*The Consequences of Mr. Keynes: an analysis of the miscese of economic theory for political profiteering with proposals for constitutional disciplines*, London, Institute of Economic Affairs, 1978. Escrit en col·laboració amb J.M. Burton i R.E. Wagner.

—«The economics of politics summing», *The Economics of Politics*, London, Institute of Economic Affairs, 1978, pàgs. 155-158.

—*Fiscal Responsibility in Institutional Democracy*, amb R.E. Wagner (eds.), Leiden, M. Nighoff, 1978. Recensió a *Journal of Economic Literature*, vol. 17, 1979, pàgs. 1.052-1.054.

—«Markets, States, and the Extent of Morals», *American Economic Review*, vol. 68, 1978, pàgs. 364-368.

—*What should Economist Do?*, Indianapolis, Liberty Press, 1979.

—«Sector público vs. sector privado. Una crítica a la teoría del Estado-benefico», dins: *El sector público en las economías de mercado. Ensayos sobre intervencionismo*, Madrid, Espasa-Calpe, 1979, pàgs. 88-100.

—*The Power to Tax: Analytical foundations of a fiscal constitution*, Nova York, Cambridge University Press, 1980. Escrit en col·laboració amb G. Brennan.

—*Monopoly in Money and Inflation: the case for a constitution to discipline Government*, London, Institute of Economic Affairs, 1981. Escrit en col·laboració amb G. Brennan.

—*Introducción a la ciencia de la Hacienda Pública*, Madrid, Ederesa, 1982.

—«The Political Ambiguity of Reagan Economics: marginal adjustment of structural shift», *Journal of Monetary Economics*, vol. 10, 1982, pàgs. 287-296.

—«Politics, Time, and the Laffer Curve», *Journal of Political Economics*, vol. 90, 1982, pàgs. 816-819.

—«Social Security Survival: a public-choice perspective», *Cato Journal*, vol. 3, 1983, pàgs. 339-353.

—«The Ethical Limits of Taxation», *Scandinavian Journal of Economics*, vol. 86, 1984, pàgs. 102-114.

—*The Theory of Public Choice II*, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1984.

—*Liberty, Market and State political economy in the 1980*, Sussex, Wheatsheaf Book, 1986.

Per aprofundir en el pensament de Buchanan, vegeu:

—J.R. Schackleton and Locksley, *Twelve contemporary economics*, Londres, Macmillan, 1983. En particular el capítol tercer: «Individuals, Contracts and Constitutions: the political economy of James M. Buchanan», escrit per Gareth Locksley.

—Mark Blaug, *Great Economists Since Keynes*, Brighton, Sussex, Wheatsheaf Books, 1985.

—H.W. SPIEGEL, W.J. SAMUELS, *Contemporary Economists in perspective*, eds. JAI Press, 1984. En particular, «On Buchanan», de D.G. Mueller.

2. Fernando, VALLESPIN OÑA

Nuevas teorías del contrato social: John Rawls, Robert Nozick y James Buchanan, Alianza Editorial, 1985, pàgs. 226. D'aquest autor hom pot llegir també pel seu interès: «Contrato Social y Orden Burgués» aparegut al número 38, març-abril de 1984 de la *Revista de Estudios Políticos* (pàgs. 147-176). «El Neocontractualismo de "A Theory of Justice" de John Rawls: una introducción a la Literatura», escrit conjuntament amb Carlos Alba i publicat al núm. 8 de la *Revista de Estudios Políticos* (pàgs. 233-250). «La racionalidad dialógica: sobre Rawls y Habermas» en col·laboració amb el professor Rafael del Aguila, *Zona Abierta*, núm. 31, abril-juny de 1984, pàgs. 93-125.

3. JOHN RAWLS. Bibliografía:

—Outline of a Decision Procedure for Ethics», *The Philosophical Review*, 1952, pàgs. 177-197.

—«Two Concepts of Rules», *The Philosophical Review*, 64, 1955, pàgs. 3-32.

—«Justice as Fairness», *The Philosophical Review*, 67, 1958, pàgs. 164-94.

—«The Sense of Justice», *The Philosophical Review*, 72, 1963, pàgs. 281-305.

—«Constitutional Liberty and the Concept of Justice», *Nomos VI:*

Justice, ed. C.J. Friedrich i John Chapman, Nova York, Atherton Press, 1983.

—«Legal Obligation and the Duty of Fair Plays» dins *Law and Philosophy*, ed. Sidney Hook, Nova York, University Press, 1964, pàgs. 3-19.

—«Distributive Justice», dins *Philosophy, Politics and Society*, Tercera Serie, ed. Peter Lastet, W.G. Runciman, Oxford, Basil Blackwell, 1967, pàgs. 58-157.

—«Distributive Justice: Some Addenda», *Natural Law Forum*, 13, 1968, pàgs. 51-71.

—«The Justification of Civil Disobedience», dins *Civil Disobedience*, ed. H.A. Bedau, Nova York, Pegasus, 1969.

a) *A Theory of Justice*, Cambridge, Mass. Harvard Univ. Press., 1971. *Una teoría de la Justicia*, versió castellana del Fondo de Cultura Económica de México, 1982.

b) «Justice as Reciprocity», dins *Mills' Utilitarianism with Critical Essay*, ed. Samuel Gorovitz, Nova York, Bobbs-Merril, 1971.

—«Reply to Lyons and Teitelman», *The Journal of Philosophy*, 69, 1972, pàgs. 556 i ss.

—«Some Reasons for the Maximin Criterion», *American Economic Review*, 64, II, Paper i Proc., 1974, pàgs. 141-146.

—«Reply to Alexander and Musgrave», *Quarterly Journal of Economics*, 88, 4, novembre 1974, pàgs. 633-655.

—«The Independence of Moral Theory», *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association*, 47, 1975.

—«A Kantian Conception of Equality», *The Cambridge Review*, 46, núm. 2.225, febrer 1975, pàgs. 94-99.

—«Fairness to Goodness», *The Philosophical Review*, 84, octubre 1975, pàgs. 536-54.

—«The Basic Structure as Subject», *American Philosophical Quarterly*, 14, II, 1977, pàgs. 159-165.

—«A Well-Ordered Society», dins *Philosophy, Politics and Society*, P. Laslett i J. Fishkin, eds. 5ena sèrie, 1979, pàgs. 6-21.

—«The Dewey Lectures: Kantian Constructivism in Moral Theory», *The Journal of Philosophy*, 77, I, 1980, pàgs. 515-573.

—«The Basic Liberties and Their Priority», dins *The Tanner Lectures on Human Values III*, Utah/Cambridge, Utah Univ. Press, 1982, pàgs. 3-87.

—«Social Unity and Primary Goods», dins *Utilitarianism and Beyond*, A. Sen i B. Williams, eds. Cambridge University Press, 1982, pàgs. 159-87.

L'obra de Rawls ha suscitat una literatura extensíssima. Entre els llibres dedicats a Rawls podem destacar els següents:

Brian Barry. *The Liberal Theory of Justice: A Critical Examination of the Principal Doctrines*, Oxford, Clarendon Press, 1973.

Robert Paul Wolff. *Para comprender a Rawls: una reconstrucción y una crítica de la teoría de la justicia*, Fondo de Cultura Económica de México, 1981, pàg. 204. Títol original *Understanding Rawls*. Princeton University Press, 1977.

Norman Daniels (editor), *Reading Rawls: Critical Studies of John Rawls. A Theory of Justice*, Nova York, Basic Books, 1977.

Bhikhu Parekh, «John Rawls», capítol 7 del seu llibre *Pensadores políticos contemporáneos*, Alianza Editorial, 1982. (Amb el títol «La Teoría de la justicia de John Rawls», la *Revista de Occidente*, núm. 35, abril de 1984 va publicar una part d'aquest capítol de l'obra de Bhikhu Parekh).

Jesús Ignacio Martínez García. *La Teoría de la Justicia en John Rawls*, Centro de Estudios Constitucionales, 1986.

Entre els articles escrits en castellà, recordem el del malaguanyat company el professor Antoni Casahuga, «La polémica en torno a la Teoría de la Justicia de John Rawls», *Hacienda Pública*, núm. 48, Any 1977, pàgs. 295-305, (vegeu l'article «El llegat intel·lectual del professor Antoni Casahuga, dels professors J. Barcaría i Colom, M.A. López i García i J. Pascual i Rocabert, *Revista Económica de Catalunya*, núm. 2, maig-agost 1986, pàgs. 87-91 *Col·legi d'Economistes de Catalunya*) i el del professor José A. García Duran, «La teoría de la Justicia de Rawls», *Cuadernos de Economía*, Facultat d'Econòmiques. Departament de Teoria Econòmica. Universitat Central, núm. 8, maig-agost 1980. José Rubio Carracedo, «John Rawls y la revisión de 1980», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 30, novembre-desembre 1982, pàgs. 175-189. Carlos Thiebaut, «Las racionalidades del contrato social: Kant en Rawls», *Zona Abierta*, núm. 32, juliol-setembre 1984, pàgs. 117-157.

4. Robert, Nozick.

- «On the Randian Argument», *Personalist*, 52, I, 1971.
—«Distributive Justice», *Phil. & Public Affairs*, 3, 1972, pàg. 45-126.
—*Anarchy, State and Utopia*. Nova York, Basic Books; Oxford Blackwell, 1974.
—«On Austrian Methodology», *Synthese*, 36, 1977, pàgs. 353-392. La literatura sobre aquest autor és també molt extensa. Vegeu la bibliografia citada per Fernando Vallespín Oña al llibre esmentat. En castellà hom pot consultar l'article de Bill PUKA «El desafío libertario: notas sobre Nozick». *Revista de Occidente*, núm. 33-34. Ext. IX, febrer-març 1984, pàgs. 189-207; i «Entre el liberalismo y el libertarismo (reflexiones desde la ética)», de Javier Muerza. *Revista Zona Abierta*, núm. 30, 1984. En anglès: *Liberalism at wits' End. The libertarian revolt against the State*. S.I. NEWMAN, London. Cornell University Press Ithaca, 1984; *The Libertarian reader* T.R. Machan, Totowa, New Jersey. Rowman & Littlefield, 1982. *The Libertarian Alternative: Essays in social and*

Political Philosophy, T.R. MACHAN (ed.), Chicago, Nelson Hall, 1984.

5. K.J., ARROW.

Social Chance and Individual Values, ed. John Wiley, 1951.

6. Lester C., THURLOW.

The Zero-Sum Society: Distribution and the Possibilities of Economic Change, N.Y. Basic Books, 1980.

7. Vegeu al respecte SANDER,

Individualism and the Limits of Liberalism, Michael, 1982; M.A. ODILLA, *Buchanan, Nozick y Rawls: variaciones sobre el Estado de naturaleza*. Anuario de Filosofía del Derecho. Universitat Complutense. Madrid 1985; M. Jiménez, *Constructivismo: Rawls y Nozick*, Redondo, Universidad de valència, 1983.

Debats sobre l'ensenyament de l'economia a Espanya

ESTEVE OROVAL

Professor de la Universitat de Barcelona

Durant el mes de novembre de 1986 varen tenir lloc diverses reunions entorn de qüestions relacionades amb l'ensenyament de l'Economia: el I Seminari de Formació Econòmica i Societat a Barcelona, i diverses ponències presentades al II Congrés d'Economia i Economistes d'Espanya al País Basc.

Tot aquest conjunt de reunions palesen l'inquietud que existeix en molts sectors socials respecte al paper de l'Economia dins del procés educatiu general, i més concretament a la formació pròpia dels economistes.

En aquests moments estem assistint a un procés de forta expansió dels titulats superiors. S'ha duplicat amb escreix l'estoc de titulats durant els últims 10 anys: i en aquesta expansió, la professió d'economista ha tingut un pes molt rellevant.

L'economista està ocupant, en part, el lloc que tradicionalment havia estat assignat a altres professions. Això respon a un canvi en l'estructura de la demanda de titulats superiors, ja que el mateix procés de transició a la democràcia ha comportat una modernització profunda dels sectors públics i privats, que requereixen d'un nou tipus de professional capaç d'afron-

tar les noves característiques de la gestió pública i privada.

És precisament en aquesta etapa d'expansió dels economistes que sorgeixen amb més força les crítiques a les limitacions i insuficiències de l'ensenyament de l'economia, tant pel conjunt de la població com pels economistes.

Avui existeix un grau elevat d'insatisfacció respecte a l'ensenyament de l'economia, ja que a nivells pre-universitaris resulta que és una assignatura «introbable»; a nivells universitaris forma part d'un nombre reduït de llicenciatures, però sempre amb un paper marginal; i la mateixa formació d'economistes es considera bastant insatisfactòria, tant per part dels que demanen els serveis dels economistes com per part dels mateixos economistes, que troben insuficiències en la formació rebuda per poder desenvolupar el seu exercici professional, i que critiquen el marc teòric après a la Universitat, a causa de les seves limitacions a l'hora d'interpretar la realitat econòmica i social i de poder-ne derivar recomanacions.

Recentment s'ha endegat a Espanya un procés de reforma de tot l'ensenyament. Aquest procés s'inicia tant per motius interns, fruit de la crítica de les mancances generals del sistema educatiu, com per necessitats externes, entre les quals destaca la incorporació al Mercat Comú, que ha estat un element accelerador de la reforma de cara a l'adaptació més forta als sistemes vigents en els països comunitaris. Aquesta reforma afecta, per tant, a tots els nivells educatius.